

Název předmětu: Ochrana obyvatelstva a IZS

Téma: Požární ochrana

Cíl:

Student zná základní právní normy vztahující se k požární ochraně v České republice a dovede je správně interpretovat.

Úkoly pro samostatnou práci:

Studium povinné literatury, vybraní studenti si připraví seminární práci na zadané téma z oblasti požární ochrany o rozsahu 5 normostran textu, seminární práce budou prezentovány na semináři.

Povinná literatura:

Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně.

Doporučená literatura:

Vyhláška Ministerstva vnitra č. 246/2001 Sb., o stanovení podmínek požární bezpečnosti a výkonu státního požárního dozoru (vyhláška o požární prevenci).

ORLÍKOVÁ, Kateřina, Petr ŠTROCH. *Hasiva klasická a moderní*. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2002. SPBI Spektrum. Červená řada. ISBN 80-86111-93-8.

Obsah:

1) Základní pojmy

Povinnosti právnických i fyzických osob v oblasti požární ochrany jsou v České republice vymezeny v zákoně č. 133/1985 Sb., o požární ochraně (dále jen „zákon o požární ochraně“). Dle § 1 odst. 2 tohoto zákona je každý *„povinen počínat si tak, aby nezavdal příčinu ke vzniku požáru, neohrozil život a zdraví osob, zvířata a majetek; při zdolávání požárů, živelních pohrom a jiných mimořádných událostí je povinen poskytovat přiměřenou osobní pomoc, nevystaví-li tím vážnému nebezpečí nebo ohrožení sebe nebo osoby blízké anebo nebrání-li mu v tom důležitá okolnost, a potřebnou věcnou pomoc“*.

Všechny fyzické osoby jsou podle § 17 odst. 1 dále povinny:

„a) počínat si tak, aby nedocházelo ke vzniku požáru, zejména při používání tepelných, elektrických, plynových a jiných spotřebičů a komínů, při skladování a používání hořlavých nebo požárně nebezpečných látek, manipulaci s nimi nebo s otevřeným ohněm či jiným zdrojem zapálení,

b) zajistit přístup k rozvodným zařízením elektrické energie a k uzávěrům plynu, vody a topení,

c) plnit příkazy a dodržovat zákazy týkající se požární ochrany na označených místech,

d) obstarat požárně bezpečnostní zařízení a věcné prostředky požární ochrany v rozsahu stanoveném zákonem,

e) zajistit přístup k požárně bezpečnostním zařízením a věcným prostředkům požární ochrany za účelem jejich včasného použití a dále udržovat tato zařízení a věcné prostředky v provozuschopném stavu; uvedené povinnosti se vztahují na osoby, které mají uvedená zařízení a věcné prostředky ve vlastnictví či užívání,

f) vytvářet v prostorách ve svém vlastnictví nebo užívání podmínky pro rychlé zdolání požáru a pro záchranné práce,

g) umožnit orgánu státního požárního dozoru provedení potřebných úkonů při zjišťování příčiny vzniku požáru a v odůvodněných případech mu bezúplatně poskytnout výrobky nebo vzorky k provedení požární technické expertizy ke zjištění příčiny vzniku požáru,

h) oznamovat bez odkladu územně příslušnému hasičskému záchrannému sboru každý požár vzniklý při činnostech, které vykonává, nebo v prostorách, které vlastní nebo užívá,

i) dodržovat podmínky nebo návody vztahující se k požární bezpečnosti výrobků nebo činností.“

Právnícké a podnikající fyzické osoby jsou dle § 5 odst. 1 zákona o požární ochraně povinny:

„a) obstarávat a zabezpečovat v potřebném množství a druzích požární techniku, věcné prostředky požární ochrany a požárně bezpečnostní zařízení se zřetelem na požární nebezpečí provozované činnosti a udržovat je v provozuschopném stavu,

b) vytvářet podmínky pro hašení požárů a pro záchranné práce, zejména udržovat volné příjezdové komunikace a nástupní plochy pro požární techniku, únikové cesty a volný přístup k nouzovým východům, k rozvodným zařízením elektrické energie, k uzávěrům vody, plynu, topení a produktovodům, k věcným prostředkům požární ochrany a k ručnímu ovládání požárně bezpečnostních zařízení,

c) dodržovat technické podmínky a návody vztahující se k požární bezpečnosti výrobků nebo činností,

d) označovat pracoviště a ostatní místa příslušnými bezpečnostními značkami, příkazy, zákazy a pokyny ve vztahu k požární ochraně, a to včetně míst, na kterých se nachází věcné prostředky požární ochrany a požárně bezpečnostní zařízení,

e) pravidelně kontrolovat prostřednictvím odborně způsobilé osoby (...), technika požární ochrany (...) nebo preventisty požární ochrany (...) dodržování předpisů o požární ochraně a neprodleně odstraňovat zjištěné závady,

f) umožnit orgánu státního požárního dozoru provedení kontroly plnění povinností na úseku požární ochrany, poskytovat mu požadované doklady, dokumentaci

a informace vztahující se k zabezpečování požární ochrany v souladu s tímto zákonem a ve stanovených lhůtách splnit jím uložená opatření,

g) poskytovat bezúplatně orgánu státního požárního dozoru výrobky nebo vzorky nezbytné k provedení požárně technické expertizy ke zjištění příčiny vzniku požáru,

h) bezodkladně oznamovat územně příslušnému operačnímu středisku hasičského záchranného sboru kraje každý požár vzniklý při činnostech, které provozují, nebo v prostorách, které vlastní nebo užívají.“

Za účelem dohledu na dodržování předpisů o požární ochraně zřizují dle § 13 zákona o požární ochraně právnické a podnikající fyzické osoby zřizují preventivní požární hlídky

„a) v prostorách se v prostorách s nejméně třemi zaměstnanci, ve kterých provozují činnosti se zvýšeným požárním nebezpečím nebo s vysokým požárním nebezpečím,

b) v případech, kdy tak stanoví nařízení kraje (...) nebo obecně závazná vyhláška obce (...).“

2) Zdolávání požáru

V případě vzniku požáru je dle § 18 zákona o požární ochraně každý povinen:

„a) provést nutná opatření pro záchranu ohrožených osob,

b) uhasit požár, jestliže je to možné, nebo provést nutná opatření k zamezení jeho šíření,

c) ohlásit neodkladně na určeném místě zjištěný požár nebo zabezpečit jeho ohlášení,

d) poskytnout osobní pomoc jednotce požární ochrany na výzvu velitele zásahu, velitele jednotky požární ochrany nebo obce.“

Nadto je podle § 19 zákon o požární ochraně každý povinen poskytnout věcnou pomoc na výzvu velitele zásahu, velitele jednotky požární ochrany nebo obce, zejména dopravní prostředky, zdroje vody a spojová zařízení, ale i další věci nezbytné ke zdolání požáru. Z povinnosti poskytovat osobní a věcnou pomoc podle § 18 a § 19 jsou nicméně v souladu s ustanovením § 20 vyňaty některé skupiny osob vykonávající jinou nezbytnou činnost, např. příslušníci Policie ČR, pokud by byl poskytnutím pomoci vážně narušen důležitý zájem služby. Fyzická osoba není rovněž povinna uvedenou pomoc poskytnout tehdy, pokud by tím vystavila vážnému ohrožení sebe nebo osoby blízké.

Každý vlastník nemovitosti je dle § 22 zákona o požární ochraně v souvislosti s požárním zásahem povinen umožnit vstup na nemovitost k provedení opatření, která jsou nutná pro zdolání požáru, zamezení jeho šíření a záchraně osob. O potřebě a rozsahu vstupu přitom rozhoduje velitel zásahu.

3) Působnosti orgánu státní správy a samosprávy na úseku požární ochrany

Správními úřady na úseku požární ochrany jsou Ministerstvo vnitra a Hasičský záchranný sbor kraje (HZS kraje) dle § 23 zákona o požární ochraně. Úkoly Ministerstva vnitra na úseku požární ochrany přitom plní dle ustanovení § 26 generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR (GŘ HZS ČR). Ministerstvo vnitra, resp. GŘ HZS ČR, a HZS kraje vykonávají státní požární dozor.

Za řadu úkolů v oblasti požární ochrany zodpovídají podle § 29 zákona o požární ochraně samy obce, které mimo jiné zabezpečují zdroje vody pro hašení požárů a jejich trvalou použitelnost. Obec také zřizuje jednotku sboru dobrovolných hasičů obce, která provádí hašení požárů a záchranné práce v územním obvodu obce. Jednotka sboru dobrovolných hasičů obce může být nařízením kraje, které schvaluje Rada kraje, zařazena do plošného pokrytí kraje jednotkami požární ochrany. V takovém případě přispívá kraj dotčeným obcím na financování těchto jednotek a hradí jim náklady spojené se zásahy mimo územní obvod obce v souladu s ustanoveními § 28.

Starosta obce jmenuje a odvolá v souladu s § 68 odst. 1 zákona o požární ochraně velitele jednotky sboru dobrovolných hasičů obce. Přihlíží přitom k návrhu příslušného občanského sdružení působícího na úseku požární ochrany. Ke jmenování velitele jednotky však může dojít až po vyjádření HZS kraje k jeho odborné způsobilosti.

Obec není povinna zřídit jednotku sboru dobrovolných hasičů obce, avšak pokud již je tato jednotka zřízena, smí ji podle § 68 odst. 4 zrušit pouze se souhlasem HZS kraje. V případě, že obec jednotku sboru dobrovolných hasičů obce nezřídí, je podle § 69a odst. 5 povinna finančně přispívat HZS kraje nebo obci, jejíž jednotka požární ochrany je předurčena požárním poplachovým plánem kraje pro uvedenou obec jako první.

Povinnost zřídit jednotku požární ochrany mají dle § 67 zákona o požární ochraně rovněž právnické nebo podnikající fyzické osoby, které provozují činnosti se zvýšeným nebo vysokým požárním nebezpečím podle § 4 zákona o požární ochraně. O povinnosti zřizovat jednotku hasičského záchranného sboru podniku nebo jednotku sboru dobrovolných hasičů podniku, počtu jejích členů a vybavení jednotky rozhodne příslušný HZS kraje, v případech u právnických nebo podnikajících fyzických osob s působností přesahující území jednoho kraje po schválení ze strany GŘ HZS ČR v souladu s § 67 a § 68 zákona o požární ochraně. Stejně jako obce, ani právnické a podnikající fyzické osoby nemohou jednotku požární ochrany zrušit bez schválení HZS kraje, resp. GŘ HZS ČR. Velitele jednotky jmenuje a odvolává příslušná právnická nebo podnikající fyzická osoba po vyjádření HZS kraje k jeho způsobilosti.

4) Základní charakteristika požárů

Hoření je fyzikálně chemická reakce probíhající mezi hořlavou látkou a oxidačním činidlem, při níž dochází ke vzniku tepla a světla. Pro svůj průběh vyžaduje tato reakce následující podmínky:

- 1) přítomnost hořlavé látky,
- 2) přítomnost oxidačního činidla (nejčastěji vzdušný kyslík),
- 3) zápalnou teplotu.

Z hlediska vlastností hořlavé látky lze požáry rozdělit do tzv. tříd požárů:

1) třída A

Zahrnuje požáry pevných látek (např. dřevo, uhlí, plasty)

2) třída B

Zahrnuje požáry kapalných látek (např. benzín, nafta, ředidla)

3) třída C

Zahrnuje požáry látek v plynném skupenství (např. vodík, metan, zemní plyn)

4) třída D

Zahrnuje požáry lehkých kovů nebo alkalických kovů (např. hořčík, sodík)

5) třída F

Zahrnuje požáry jedlých olejů a tuků (např. olej na smažení).

Jednotlivé třídy požáru vyžadují použití odlišného hasiva i způsobu zdolávání požáru.

Při požáru dochází ke třem jevům, které mohou vést k ohrožení života a zdraví:

1) snížení obsahu kyslíku ve vzduchu

Ke snížení obsahu kyslíku ve vzduchu dochází v důsledku spotřebovávání kyslíku v průběhu hoření, ale také v důsledku jeho vytlačování zplodinami hoření. Při výrazném poklesu obsahu kyslíku ve vzduchu, zejména v uzavřených prostorech, hrozí smrt udušením.

2) vznik tepla

Při hoření dochází ke vzniku značného množství tepla. Zásadní význam má vedle množství uvolněného tepla také rychlost exotermické reakce. Pokud je reakce velmi rychlá, může docházet k výbuchu.

3) vznik zplodin hoření

Jedná se o látky vzniklé při hoření, které mohou způsobit udušení. Některé z těchto látek, např. oxid uhelnatý nebo oxid siřičitý, jsou navíc toxické.